

Nový znalecký zákon

New Expert Law

Albert Bradáč, Aleš Vémola, Albert Bradáč*

Vysoké učení technické v Brně, Ústav soudního inženýrství

Abstrakt

Příspěvek je určen jako informace o novém zákonu o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Zákon vejde v platnost za rok, 1. ledna 2021. Zdůrazněny jsou zejména rozdíly, důležité pro stávající znalce a znalecké ústavy I. i II. oddílu současného seznamu znaleckých ústavů.

Klíčová slova: znalec, znalecká kancelář, znalecký ústav, jmenování znalců, seznam znalců, práva a povinnosti znalců, znalecký posudek, přestupky znalců a sankce, řízení znalecké činnosti, odměny a náhrada nákladů.

Abstract

The paper is intended as information about the new Act on Experts, Expert Offices and Expert Institutes. The law will come into force on 1st of January 2021. In particular, the differences important for the existing experts and expert institutes of I. and II. section of the list of expert institutes.

Keywords: expert, expert office, expert institute, appointment of experts, list of experts, expert's rights and obligations, expert opinion, expert misdemeanors and sanctions, management of expert activities, remuneration and costs reimbursement.

1. ÚVODEM

Jak jsme informovali již v minulém čísle¹⁾, v září 2019 přehlasovali poslanci Poslanecké sněmovny veto Senátu Parlamentu ČR a tak byly schváleny dva zákony, vztahující se na znaleckou činnost. Prvním z nich je zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech (dále v textu uváděn jako Nový zákon o znalcích, NZOZ); nahrazuje ve vztahu ke znalcům stávající zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Druhým je zákon č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích. Oba uvedené zákony nabývají účinnost až dnem 1. ledna 2021. Třetí zákon, týkající se soudních tlumočníků a soudních překladatelů, však Parlamentem zatím neprošel; na schůzi Poslanecké sněmovny bylo projednání návrhu, zamítnutého Senátem, odloženo o dva měsíce.

Schválené zákony jsou obsáhlé, ve Sbírce zákonů zaujímá NZOZ celkem 21 stran. Sbírka je dostupná na Internetu na stránkách Ministerstva vnitra (<https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>)

v částce č. 110/2019. V tomto příspěvku se autoři zabývají zejména hlavními rozdíly oproti dřívějšímu zákonu č. 36/1967 Sb. a co z nich vyplývá pro stávající znalce a znalecké ústavy.

2. ZÁKON Č. 254/2019 Sb., O ZNALCÍCH, ZNALECKÝCH KANCELÁŘÍCH A ZNALECKÝCH ÚSTAVECH

2.1 Znalecká činnost a její řízení

Nově je upřesněno, že výkonem znalecké činnosti se rozumí provádění znaleckých úkonů, zejména zpracování a podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení, a činnost, která bezprostředně směřuje k podání znaleckého posudku, jeho doplnění nebo vysvětlení. Znalec je přitom povinen vykonávat znaleckou činnost pouze v oboru a odvětví a případně specializaci, pro které má oprávnění znaleckou činnost vykonávat, s odbornou péčí, nezávisle, nestranně a ve sjednané nebo stanovené době. Znalec vykonává znaleckou činnost osobně; to platí i v případě, že znaleckou činnost vykonává ve znalecké kanceláři.

Nestanoví-li zákon jinak, platí ustanovení o znalci také pro znaleckou kancelář a znalecký ústav.

¹⁾ BRADÁČ, A. Nový zákon o znalcích v Parlamentu ČR. *Soudní inženýrství*, 2019, 30(3), 62–69. DOI: <http://dx.doi.org/10.13164/SI.2019.3.62>. ISSN 1211-443X.

Ve věcech výkonu znalecké činnosti a ve věcech žádostí o zápis do seznamu znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti.

Seznam znaleckých oborů je stanoven v příloze NZOZ; seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů stanoví ministerstvo vyhláškou.

Podmínky pro výkon znalecké činnosti jsou upraveny v NZOZ v:

- § 5 (Podmínky pro výkon znalecké činnosti znalce a slib znalce),
- § 6 (Podmínky pro výkon znalecké činnosti znalecké kanceláře),
- § 7 (Podmínky pro výkon znalecké činnosti znaleckého ústavu),
- § 8 (Odborná způsobilost),
- § 9 (Bezúhonnost) a
- § 10 (Vstupní zkouška znalce).

2.2 Způsob výkonu znalecké činnosti

K výkonu znalecké činnosti budou podle NZOZ oprávněni:

- **znalci** (fyzické osoby, zapsané v seznamu znalců),
- **znalecké kanceláře** (na něž se přemění většina nynějších znaleckých ústavů I. oddílu seznamu znaleckých ústavů),
- **znalecké ústavy** (nyní zejména znalecké ústavy II. oddílu seznamu znaleckých ústavů, zejména vysoké školy a vědecké instituce), resp.
- **osoby vykonávající jednorázově znaleckou činnost** (možné i nyní, tzv. znalec ad hoc, § 26 – orgán veřejné moci může výjimečně ustanovit osobu, která není zapsána do seznamu znalců pro daný obor a odvětví a případně specializaci, má potřebné předpoklady pro to, aby podala znalecký posudek, a vyslovila se svým ustanovením souhlas, pokud pro daný obor a odvětví a případně specializaci není nikdo v seznamu znalců zapsán, žádný zapsaný znalec nemůže znalecký posudek podat, nebo by podání znaleckého posudku znalcem bylo spojeno s nepřiměřenými náklady nebo obtížemi).

Znalec bude moci vykonávat znaleckou činnost:

- samostatně, nebo
- jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

Znalec může být zaměstnancem, společníkem nebo členem pouze jedné znalecké kanceláře; takový znalec pak není oprávněn vykonávat současně znaleckou činnost samostatně.

Bude-li ovšem znalec v pracovněprávním nebo obdobném vztahu nikoliv ke znalecké kanceláři, ale ke znaleckému ústavu, bude moci vykonávat znaleckou činnost rovněž samostatně, nebo jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

Znalcem bude moci být fyzická osoba, která:

- je odborně způsobilá k výkonu znalecké činnosti v daném oboru a odvětví a případně specializaci, pro které má být zapsána,
- je bezúhonná,
- má odpovídající materiálně technické zázemí a přístrojové vybavení, které dává záruku řádného výkonu znalecké činnosti (v NZOZ již není uvedeno oprávnění znalce k použití přístrojů, jiných zařízení a materiálů zaměstnavatele resp. jiné organizace),

- je plně svéprávná,
- nebyla v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestána pokutou za přestupek ve výši vyjmenované v § 5 odst. 1 písm. e) NZOZ.
- v případě, že nemá sídlo nebo místo trvalého pobytu nebo místo pobytu podle druhu pobytu cizince na území České republiky, má kontaktní adresu na území České republiky a
- po splnění výše uvedených podmínek složila bez výhrady do rukou ministra spravedlnosti předepsaný slib znalce.

Slib znalce je obdobný předešlému znění: „*Slibuji, že při své znalecké činnosti budu dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu vykonávat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nezávisle a nestranně, že budu plně využívat všech svých znalostí a dbát o jejich rozvoj a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.*“

Znaleckou kanceláří bude moci být obchodní korporace²⁾, která:

- bude vykonávat znaleckou činnost prostřednictvím alespoň dvou znalců oprávněných k výkonu znalecké činnosti ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci, pro které si podala žádost o zápis do seznamu znalců,
- má vypracována pravidla pracovních postupů, zajišťujících řádný výkon znalecké činnosti,
- má odpovídající materiálně technické zázemí, přístrojové vybavení a personální zázemí, které dává záruku řádného výkonu znalecké činnosti,
- je bezúhonná,
- není na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku,
- v případě, že nemá sídlo v České republice, má kontaktní adresu na území České republiky a
- nebyla v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestána pokutou za přestupek ve výši vyjmenované v § 6 odst. 1 písm. g) NZOZ.

Znalecký ústav, který získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36/1967 Sb. a je zapsán v prvním oddílu seznamu znaleckých ústavů, bude zapsán do seznamu znalců podle NZOZ jako znalecká kancelář (§ 47 odst. 2 NZOZ). Takto zapsaná znalecká kancelář bude muset do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti NZOZ prokázat ministerstvu, že vykonává znaleckou činnost prostřednictvím alespoň dvou znalců oprávněných k výkonu znalecké činnosti podle § 5 (znalec jmenovaný podle NZOZ) nebo § 46 (oprávněný k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36/1967 Sb.) ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci jako tato znalecká kancelář. V opačném případě ministerstvo rozhodne o zrušení znaleckého oprávnění znalecké kanceláře.

Je-li ovšem znaleckým ústavem zapsaným v prvním oddílu seznamu podle zákona č. 36/1967 Sb. jiná osoba veřejného práva, její organizační složka nebo vnitřní organizační jednotka této složky, nebo veřejná vysoká škola nebo její součást, bude zapsána

²⁾ Obchodními korporacemi podle § 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), se rozumí obchodní společnosti (dále jen „společnost“) a družstva. Společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost (dále jen „osobní společnost“), společnost s ručením omezeným a akciová společnost (dále jen „kapitálová společnost“) a evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.

do seznamu znalců podle NZOZ jako znalecký ústav. Týkalo by se to zřejmě například těchto ústavů, zapsaných nyní v seznamu znaleckých ústavů v I. oddílu:

- Ministerstvo obrany, Oddělení kriminalistické techniky a expertiz 1. odboru kriminální služby Hlavního velitelství Vojenské policie,
- Policie České republiky, krajská ředitelství policie, odbory kriminalistické techniky a expertiz pro hlavní město Praha a jednotlivé kraje,
- Puncovní úřad Praha,
- Pyrotechnická služba Policie České republiky,
- Ústav soudního inženýrství Žilinské univerzity v Žiline,
- Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích.

(Pozn.: Kriminalistický ústav je zapsán ve II. oddílu seznamu.)

Znaleckým ústavem bude moci být ten, kdo:

- je vysokou školou nebo její součástí, veřejnou výzkumnou institucí, státním podnikem, ústavem, organizační složkou státu, vnitřní organizační jednotkou této složky nebo osobou veřejného práva³⁾.
- vykonává vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru a odvětví a případně specializaci alespoň po dobu 3 let bezprostředně předcházejících dni podání žádosti o zápis do seznamu znalců; je-li žadatelem o zápis do seznamu znalců organizační složka státu nebo vnitřní organizační jednotka této složky, bude podmínka splněna, pokud prokáže dostatečnou odbornost nezbytnou k výkonu znalecké činnosti s odbornou péčí v daném oboru a odvětví a případně specializaci jiným způsobem
- bude vykonávat znaleckou činnost pomocí
 - alespoň 1 znalce oprávněného k výkonu znalecké činnosti ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci, pro které si podal žádost o zápis do seznamu znalců,
 - nebo prostřednictvím osob zapojených do vědeckovýzkumné činnosti v příslušném oboru, odvětví, případně specializaci,
 - je-li žadatelem o zápis do seznamu znalců organizační složka státu nebo vnitřní organizační jednotka této složky, bude podmínka splněna, pokud bude činnost vykonávat

³⁾ Veřejné právo (ius publicum) je souhrn právních norem, které vytvářejí určitý protipól vůči právu soukromému. Netýká se ovšem jen práva objektivního, ale i subjektivních práv, lze proto také hovořit o „subjektivním veřejném právu“. Hranice mezi veřejným a soukromým právem však není zcela zřetelná a často mohou vznikat spory o to, je-li určitý právní vztah veřejnoprávní, nebo soukromoprávní.

Charakteristickým znakem veřejného práva je, že právní vztahy jím upravené jsou asymetrické a nerovné (vrchnostenské), odpovídající vztahu stát – občan. Jde o právní nadřazenost orgánů veřejné moci, které mohou rozhodovat o subjektivních právech jiných právních subjektů, ovšem jen v rámci zákona (secundum et intra legem). Typickým veřejným právem je právo na sociální zabezpečení – sociální dávky může požadovat pouze fyzická osoba, jsou vypláceny ze státního rozpočtu a o jejich výši rozhoduje příslušný správní úřad ve správním řízení rozhodnutím, jež je správním aktem. Není-li občan s rozhodnutím správního úřadu spokojen, může požádat o jeho přezkoumání soud, který o jeho návrhu rozhodne ve správním soudnictví.

Ve veřejném právu je zřetelné používání kogentních právních norem, tedy jen těch, které jsou neodchýlitelné od právní dispozice, tj. vlastního pravidla normy. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Veřejné_právo].

prostřednictvím osob ve služebním poměru, u kterých prokáže nezbytnou odbornost podle výše uvedeného,

- je bezúhonný (viz dále),
- má odpovídající materiálně technické zázemí, přístrojové vybavení a personální zázemí, které dává záruku řádného výkonu znalecké činnosti,
- má vypracována pravidla pracovních postupů zajišťujících řádný výkon znalecké činnosti,
- má vnitřními předpisy stanoven postup, jak bude znalecké posudky brát na vědomí (§ 28 odst. 4: *Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí postupem upraveným vnitřními předpisy tohoto znaleckého ústavu. Údaj o vzetí na vědomí znaleckého posudku v něm musí být uveden, a to včetně data a podpisu odpovědné osoby*),
- není na základě pravomocného rozhodnutí soudu v úpadku,
- v případě, že nemá sídlo v České republice, má na území České republiky kontaktní adresu a
- nebyl v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis potrestán pokutou ve výši specifikované v § 7 odst. 1 písm. j) NZOZ, nebo kterému v posledních 5 letech před podáním žádosti o zápis nebylo zrušeno oprávnění vykonávat znaleckou činnost, poněvadž závažným způsobem porušil nebo opakovaně porušuje povinnost stanovenou zákonem.

Odpadla zde podmínka existence akreditovaného doktorského studia v oboru, svým způsobem diskriminující vysoké školy oproti výzkumným institucím.

Znalecký ústav, který získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36/1967 Sb. a **je zapsán ve druhém oddílu seznamu znaleckých ústavů, bude zapsán do seznamu znalců podle NZOZ nadále jako znalecký ústav**. Takto zapsaný znalecký ústav bude muset do jednoho roku ode dne nabytí účinnosti NZOZ prokázat ministerstvu, že vykonává znaleckou činnost prostřednictvím alespoň jednoho znalce oprávněného k výkonu znalecké činnosti podle § 5 (nově zapsaný) nebo podle § 46 (jmenovaný podle nynějšího zákona) ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci jako tento znalecký ústav, nebo prostřednictvím osob uvedených v § 7 odst. 1 písm. c) (osoby zapojené do vědeckovýzkumné činnosti v příslušném oboru, odvětví, případně specializaci) nebo v § 7 odst. 2 (organizační složka státu nebo vnitřní organizační jednotka této složky – prostřednictvím osob ve služebním poměru, u kterých prokáže nezbytnou odbornost). V opačném případě ministerstvo rozhodne o zrušení znaleckého oprávnění znaleckého ústavu.

Znalecký ústav a znalecká kancelář budou zapsány do seznamu znalců podle NZOZ nejdéle po dobu 5 let ode dne nabytí účinnosti zákona; uplynutím této doby nebo zápisem do seznamu znalců podle tohoto zákona ve stejném oboru a odvětví dosavadní znalecké oprávnění zaniká.

Za odborně způsobilou se podle § 8 považuje osoba, která:

- získala vysokoškolské vzdělání odpovídajícího směru, zaměřené na daný obor a dané odvětví, nejméně v magisterském studijním programu, pokud je lze získat, jinak nejvyšší možné dosažitelné vzdělání, zaměřené na daný obor a dané odvětví,

- získala 5 let aktivní odborné praxe, zaměřené na daný obor a dané odvětví,
- získala jiné osvědčení o odborné způsobilosti, zaměřené na daný obor a dané odvětví, nebo absolvovala specializační studium zaměřené na daný obor a dané odvětví, pokud je to nezbytné k výkonu znalecké činnosti s odbornou péčí,
- získala osvědčení o odborné způsobilosti vydané příslušnou komorou zřízenou ze zákona, jde-li o znalecké odvětví v odbornostech, ve kterých o odbornost a etiku výkonu povolání dbá profesní komora zřízená zákonem, a
- úspěšně složila vstupní zkoušku.

Aktivní odbornou praxí zaměřenou na daný obor a dané odvětví se rozumí pro účely tohoto zákona výkon odborných činností, náležejících do daného oboru a daného odvětví, po ukončení vysokoškolského studia, případně po ukončení nejvyššího možného dosažitelného vzdělání, jež bezprostředně předchází podání žádosti o zápis do seznamu znalců.

Za osvědčení o odborné způsobilosti se považuje také osvědčení o odborné způsobilosti, získané v některém z členských států Evropské unie nebo v jiném smluvním státě Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo ve Švýcarské konfederaci.

Splnění podmínek se posuzuje též s přihlédnutím ke specializaci, pokud byla zvolena. V odůvodněných případech může ministerstvo na žádost žadatele o zápis do seznamu znalců splnění některé z uvedených podmínek prominout, pokud jsou ostatní podmínky splněny v takové míře, která dává dostatečnou záruku, že znalecká činnost bude vykonávána s odbornou péčí; zejména lze prominout nesplnění podmínky vzdělání získáním delší aktivní odborné praxe.

Ministerstvo stanoví vyhláškou výčet oborů a odvětví, pro které je nutné doložit získání jiného osvědčení o odborné způsobilosti, nebo absolvovat specializační studium, včetně uvedení toho, o jaké osvědčení nebo specializační studium se jedná, a pro které je nutno doložit osvědčení vydané profesní komorou včetně uvedení toho, o jakou komoru se jedná.

Podmínku **bezúhonnosti** podle § 9 nesplňuje osoba, která byla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin nebo trestný čin spáchaný z nedbalosti v souvislosti s výkonem znalecké nebo podnikatelské činnosti, nehledí-li se na ni, jako by nebyla odsouzena. Za účelem doložení bezúhonnosti si ministerstvo vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů. Zvláštní ustanovení je u fyzické osoby, která se v posledních 3 letech zdržovala nepřetržitě po dobu delší než 3 měsíce v cizím státě, u fyzické osoby, která není státním občanem České republiky, a u právnické osoby, která v posledních 3 letech alespoň po dobu 3 měsíců nepřetržitě vykonávala činnost nebo měla sídlo mimo území ČR.

Je-li žadatelem právnická osoba, musí podmínku bezúhonnosti splňovat rovněž fyzická osoba, která je členem jejího statutárního orgánu nebo vykonává činnost člena jejího statutárního orgánu.

Vstupní zkouška podle § 10 má dvě části:

- **Obecnou část**, kterou se ověřují zejména znalosti právních předpisů, upravujících výkon znalecké činnosti a řízení, v nichž se znalecká činnost vykonává, a náležitostí znaleckého posudku; zajišťovat a organizovat ji má Justiční akademie. Žadatel, který splní podmínky odborné způsobilosti, bezúhonnosti, materiálně technického zázemí a přístrojového vybavení, je plně svéprávný, nebyl v posledních 3 letech před podáním žádosti o zápis

potrestán pokutou dle specifikace uvedené v zákoně, není v úpadku, má kontaktní adresu na území České republiky a uhradí poplatek za umožnění vykonání vstupní zkoušky, bude umožněno do 6 měsíců od doručení žádosti vykonat vstupní zkoušku. Poplatek za umožnění vykonání obecné části vstupní zkoušky resp. za její opakování činí 3 000 Kč. Obecná část vstupní zkoušky se považuje za splněnou v případě, že žadatel při vykonání vstupní zkoušky uspěl v jiném oboru či odvětví, než pro které nově žádá o zápis do seznamu znalců, v uplynulých 3 letech přede dnem podání žádosti.

- **Zvláštní část**, kterou se ověřuje zejména schopnost vypracovat znalecký posudek a znalosti z oboru a odvětví, s přihlédnutím ke specializaci, pokud byla zvolena. Poplatek za umožnění vykonání zvláštní části vstupní zkoušky resp. za její opakování činí 5 000 Kč.

Způsob vykonání vstupní zkoušky, její formu, obsah a průběh stanoví ministerstvo vyhláškou.

2.3 Vznik oprávnění vykonávat znaleckou činnost (§ 11)

Oprávnění vykonávat znaleckou činnost vzniká zápisem do seznamu znalců. Žádost podává žadatel na předepsaném formuláři. V žádosti uvede obor a odvětví a podle vlastního uvážení i specializaci, ve které chce vykonávat znaleckou činnost.

Ministerstvo zapíše žadatele do seznamu znalců, splnil-li žadatel podmínky pro výkon znalecké činnosti, a to do 10 pracovních dnů ode dne jejich splnění nebo ode dne složení slibu do rukou ministra spravedlnosti, je-li žadatelem fyzická osoba. Rozhodnutí o zápisu do seznamu znalců se písemně nevyhotovuje; nabývá právní moci zápisem znalce do seznamu znalců. Poplatek za jmenování je 1 000 Kč, za rozšíření o další obor 500 Kč.

Ministerstvo vydá znalci průkaz znalce (za 500 Kč) a potvrzení opravňující jej k objednávce a převzetí znalecké pečeti.

Náležitosti formuláře žádosti o zápis do seznamu znalců stanoví ministerstvo vyhláškou a formulář zároveň uveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Znalec je povinen oznámit ministerstvu změny ve skutečnostech, které jsou podmínkou výkonu znalecké činnosti znalce, nejpozději do 10 pracovních dnů ode dne, kdy tato změna nastala.

Podle § 12 Ministerstvo zapíše do seznamu znalců znalce resp. znaleckou kancelář nebo znalecký ústav, aniž by splnili podmínky pro zápis podle tohoto zákona, pokud získali v některém z členských států Evropské unie nebo v jiném smluvním státě Dohody o Evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederaci oprávnění obdobné znaleckému oprávnění podle tohoto zákona a ministerstvo po složení rozdílové zkoušky uzná jejich kvalifikaci podle zákona o uznávání odborné kvalifikace⁴⁾.

2.4 Pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost (§ 13)

Ministerstvo pozastaví oprávnění vykonávat znaleckou činnost:

- byl-li znalec vzat do vazby nebo nastoupil do výkonu trestu odnětí svobody, a to po dobu trvání výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, nebo

⁴⁾ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace).

- požádá-li znalec písemně o pozastavení činnosti a uvede, na jakou dobu má být oprávnění vykonávat znaleckou činnost pozastaveno. Žádost lze podat na dobu nejdéle 3 let, a to i opakovaně, celková doba pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost však nesmí činit více než 6 let.

Ministerstvo může v odůvodněných případech pozastavit oprávnění vykonávat znaleckou činnost, pokud:

- bylo zahájeno trestní stíhání znalce pro trestný čin; ministerstvo zohlední zejména, zda se jedná o trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem znalecké činnosti a zda se jedná o trestný čin, který ohrožuje důvěru v řádný výkon znalecké činnosti,
- existují zdravotní nebo jiné závažné důvody, dlouhodobě znemožňující výkon znalecké činnosti, nebo
- bylo zahájeno řízení o omezení svéprávnosti, a to do doby nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

Po dobu pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost nesmí znalec vykonávat znaleckou činnost a bezodkladně o této skutečnosti informuje všechny své zadavatele dosud nerozpracovaných znaleckých posudků; tyto znalecké posudky již znalec nezpracuje. Pozastavením však není dotčena povinnost dokončit již rozpracované znalecké posudky a doplnit nebo vysvětlit znalecké posudky již podané, pokud to není v rozporu s důvodem pozastavení činnosti. Pokud by dokončení již rozpracovaných znaleckých posudků bylo v rozporu s důvodem pozastavení činnosti, musí být tato skutečnost uvedena v rozhodnutí o pozastavení činnosti a znalec o této skutečnosti bezodkladně informuje všechny své zadavatele dotčených rozpracovaných znaleckých posudků.

Dojde-li k pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost, musí znalec vrátit zadavateli bez zbytečného odkladu podklady, sloužící pro zpracování znaleckého posudku.

Opravný prostředek proti rozhodnutí o pozastavení oprávnění vykonávat znaleckou činnost nemá odkladný účinek.

2.5 Zánik oprávnění vykonávat znaleckou činnost (§ 14)

Ministerstvo rozhodne o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost, pokud:

- znalec přestal splňovat podmínky pro výkon znalecké činnosti,
- znalec v předepsané lhůtě nedoloží doklad o uzavřeném pojištění pro případ povinnosti nahradit újmu (viz dále u § 22),
- znalec nemůže ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů dlouhodobě vykonávat znaleckou činnost nebo ji nemůže vykonávat s odbornou péčí a oprávnění vykonávat znaleckou činnost nebylo pozastaveno,
- počet znaleckých posudků, vypracovaných znalcem v uplynulých pěti letech, nepřesahuje tři znalecké posudky, neexistují-li důvody zvláštního zřetele hodné, nebo
- znalec závažným způsobem porušil nebo opakovaně porušuje povinnost stanovenou tímto zákonem.

Je-li to možné a nehrozí-li nebezpečí z prodlení, vyzve ministerstvo znalce před vydáním rozhodnutí o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost k nápravě ve stanovené přiměřené lhůtě.

Oprávnění vykonávat znaleckou činnost zaniká:

- smrtí znalce resp. zánikem znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu,
- oznámením o ukončení znalecké činnosti, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém bylo oznámení ministerstvu doručeno, nebo
- právní mocí rozhodnutí o zrušení oprávnění vykonávat znaleckou činnost.

Po zániku oprávnění musí ten, komu byly poskytnuty podklady, sloužící pro vypracování znaleckého posudku, nebo ten, kdo má podklady u sebe, tyto podklady bez zbytečného odkladu vrátit zadavateli. Ten, komu byla vydána znalecká pečeť a průkaz, nebo ten, kdo má znaleckou pečeť a průkaz u sebe, musí odevzdat znaleckou pečeť a průkaz bez zbytečného odkladu ministerstvu.

Seznam znalců (§§ 15, 16) je informační systém veřejné správy, jehož správcem je ministerstvo, a do něhož se zapisují znalci, znalecké kanceláře a znalecké ústavy. Údaje označené tímto zákonem jako veřejné jsou uveřejňovány způsobem umožňujícím dálkový přístup. Znalec má právo nahlížet do seznamu znalců na všechny údaje, které jsou o něm zapsány.

2.6. Práva a povinnosti znalců (§§ 18 až 24 NZOZ)

Znalec nesmí provést znalecký úkon, jestliže lze mít důvodnou **pochybnost o jeho nepodjatosti** pro jeho poměr k věci, účastníkovi řízení nebo jeho zástupci, zadavateli, orgánu veřejné moci, který znalecký posudek zadal nebo provádí řízení nebo při jiném postupu správního orgánu, kde má být znalecký posudek použit. Jakmile se znalec dozví o skutečnosti, pro kterou nesmí provést znalecký úkon, oznámí ji bezodkladně zadavateli. Ustanoví-li znalec orgán veřejné moci, pak tento orgán rozhodne, zda je znalec v dané věci z podání znaleckého posudku vyloučen. Ustanovení o vyloučení znalce se použije obdobně i pro konzultanta.

Odmítnutí podání znaleckého úkonu: Znalec odmítne provést znalecký úkon, pokud:

- má pozastaveno oprávnění vykonávat znaleckou činnost,
- nemá oprávnění vykonávat znaleckou činnost v oboru, odvětví nebo specializaci, ve kterých je potřebné úkon vykonat,
- počet nebo povaha zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků mu neumožňuje podat další znalecký úkon s odbornou péčí a včas, nebo pokud
- vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře.

Je-li zadavatelem orgán veřejné moci, nesmí znalec odmítnout vykonat znalecký úkon z jiného důvodu než z důvodu výše uvedeného nebo v případě, že mu závažné zdravotní okolnosti, závažná rodinná situace, mimořádné nebo neočekávané pracovní povinnosti neumožňují vykonat úkon s odbornou péčí a včas, nebo tak stanoví jiný zákon.

Pro odmítnutí výkonu znalecké činnosti znaleckou kanceláří a znaleckým ústavem se použije výše uvedené přiměřeně.

Mlčenlivost: znalec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení. Mlčenlivosti jej může zprostit jen zadavatel. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely;

o povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit jen zadavatel.

Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na použití informací přiměřeným způsobem a v anonymizované podobě pro vědecké nebo vzdělávací účely. Povinnosti mlčenlivosti se nelze dovolat vůči orgánu veřejné moci, před kterým probíhá řízení, v němž má být znalecký posudek použit; povinnosti mlčenlivosti se nelze dovolat ani vůči orgánu vykonávajícímu dohled nad znaleckou činností.

Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na řízení proti osobě, která vykonala znalecký úkon, nebo proti zadavateli v souvislosti s touto činností, ani na spory mezi nimi.

Odpovědnost za výkon znalecké činnosti (§ 21): Znalec je povinen nahradit újmu, kterou způsobil v souvislosti s výkonem znalecké činnosti. Znalec se odpovědnosti zproští, prokáže-li, že újmě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat.⁵⁾

Pojištění znalce (§ 22): Znalec musí být pojištěn pro případ povinnosti nahradit újmu, způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti po celou dobu výkonu znalecké činnosti tak, aby výše limitu pojistného plnění byla úměrná možným újmám, které lze v rozumné míře předpokládat; osoba vykonávající jednorázově znaleckou činnost (znalec ad hoc) nemá povinnost být pojištěna. Znalecký ústav (nikoliv znalecká kancelář) a znalec, který vykonává znaleckou činnost jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře, nemá povinnost být pojištěn. Minimální limit pojistného plnění z pojištění znalce pro jednotlivé obory a odvětví stanoví ministerstvo vyhláškou. Znalec doloží ministerstvu doklad o uzavřeném pojištění:

- do 60 pracovních dnů ode dne zápisu do seznamu,
- do konce kalendářního roku, který předchází roku, na nějž se pojištění vztahuje,
- do 15 dnů ode dne, kdy došlo ke změně, která zakládá povinnost změny pojištění,
- do 1 týdne ode dne, kdy o to ministerstvo požádá.

Pojistitel může povinné pojištění znalce vypovědět pouze z důvodů, uvedených v ustanoveních občanského zákoníku, upravujících pojistnou smlouvu.

Konzultant (§ 23): Vyžaduje-li to povaha věci, je znalec oprávněn přibrat se souhlasem zadavatele konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek. Tato okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí být uvedena ve znaleckém posudku.

Oznamovací povinnost znalce (§ 24): Znalec je povinen oznámit ministerstvu veškeré skutečnosti, které mohou vést k pozastavení nebo zániku znaleckého oprávnění, a to neprodleně, nejpozději však do 10 pracovních dnů ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost.

2.7. Znalecký posudek (§§ 27 až 29)

Znalecký posudek se podává v listinné podobě nebo, souhlasí-li s tím zadavatel, v elektronické podobě; lze jej podat též ústně do protokolu. Podává-li se znalecký posudek v listinné podobě, musí být každé jeho vyhotovení vlastnoručně podepsané a musí být připojen otisk znalecké pečeti. Podává-li se znalecký posudek v elektronické podobě, musí být každé jeho vyhotovení podepsáno kvalifikovaným elektronickým podpisem, musí být připojen certifikát pro elektronický podpis, na kterém je kvalifikovaný elektronický podpis založen a který obsahuje jméno znalce nebo název znalecké kanceláře nebo znaleckého ústavu a označení „znalec“, „znalecká kancelář“ nebo „znalecký ústav“, a musí být opatřen kvalifikovaným elektronickým časovým razítkem. Certifikát, na kterém je založeno elektronické časové razítko, musí mít platnost nejméně 5 let ode dne vyhotovení znaleckého posudku.

Znalec má povinnost vyhotovit stejnopis znaleckého posudku podaného v listinné podobě nebo v elektronické podobě se všemi náležitostmi a uchovat jej nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku. Způsob provedení znaleckého úkonu a náležitosti znaleckého úkonu, užívání znalecké pečeti a znalecké doložky stanoví ministerstvo vyhláškou.

Podaný znalecký posudek musí být úplný, pravdivý a přezkoumatelný. Musí obsahovat tyto náležitosti:

- titulní stranu,
- zadání,
- výčet podkladů,
- nález,
- posudek,
- odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku,
- závěr,
- je-li to možné, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku,
- znaleckou doložku a otisk znalecké pečeti.

V případě, že byl **znalecký posudek zpracován znaleckou kanceláří**, musí být mezi osobami, které se podílely na zpracování, uveden a podepsán vždy alespoň jeden znalec, jehož prostřednictvím znalecká kancelář vykonává znaleckou činnost, z oboru a odvětví, případně specializace, ve kterých byl znalecký posudek zpracován.

V případě, že byl **znalecký posudek zpracován znaleckým ústavem**, musí být podepsán znalcem nebo odpovídající odbornou osobou a dále musí být ve znaleckém posudku uvedeno, kdo se podílel na jeho zpracování a kdo je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Znalecký posudek zpracovaný znaleckým ústavem musí být vzat na vědomí postupem upraveným vnitřními předpisy tohoto znaleckého ústavu. Údaj o vzetí na vědomí znaleckého posudku v něm musí být uveden, a to včetně data a podpisu odpovědné osoby.

Znalecký posudek musí být kromě odůvodněných případů zpracován v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. V souladu s obecně uznávanými postupy a standardy obsahuje závěr posudku jednoznačné odpovědi na položené otázky; pokud podklady nebo metoda neumožňují znalci vyslovit jednoznačný závěr, uvede znalec skutečnosti snižující přesnost závěru.

⁵⁾ Viz též nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.:

§ 5 (1): Kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

§ 2950: Škoda způsobená informací nebo radou: Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobil-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.

Znalec je povinen znalecký posudek na žádost orgánu veřejné moci, před nímž má být znalecký posudek použit, osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit.

Na poslední stranu znaleckého posudku připojí znalec znaleckou doložku. Při podání znaleckého posudku ústně do protokolu se uvedou též údaje, které jsou předmětem znalecké doložky.

Znaleckou pečeti lze opatřit pouze znalecký posudek.

Postup při zpracování znaleckého posudku a jeho náležitosti stanoví ministerstvo vyhláškou.

Evidence posudků (§ 29): Správcem evidence posudků je ministerstvo. Evidence posudků je informačním systémem veřejné správy a je vedena způsobem umožňujícím dálkový přístup. Znalec je povinen zapisovat údaje do evidence posudků, a to do 5 pracovních dnů ode dne zadání znaleckého posudku nebo ode dne, kdy nastala skutečnost, ke které se povinnost zápisu váže. Jedná se o údaje obdobné jako doposud (s tím rozdílem, že doposud má znalec údaje ve znaleckém deníku u sebe):

- den zadání znaleckého posudku,
- den podání, případně den vysvětlení nebo doplnění znaleckého posudku,
- předmět znaleckého posudku,
- obor a odvětví, případně specializaci, ve kterých má být podán znalecký posudek,
- označení zadavatele znaleckého posudku,
- označení znalce a osob, které se podílely na jeho zpracování,
- termín pro vyhotovení znaleckého posudku,
- příslušné jednací číslo orgánu veřejné moci a
- údaj o vyúčtovaném a přiznaném znalečném.

V evidenci posudků je rovněž pro každého znalce veden:

- celkový počet zpracovaných znaleckých posudků, zadaných orgány veřejné moci v jednotlivých letech,
- celkový počet zpracovaných znaleckých posudků, zadaných ostatními zadavateli v jednotlivých letech,
- celkový počet zpracovaných znaleckých posudků v jednotlivých letech,
- počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků, zadaných orgány veřejné moci,
- počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků, zadaných ostatními zadavateli,
- celkový počet zadaných, dosud nezpracovaných znaleckých posudků.

Údaje s výjimkou údajů o počtech posudků pro ostatní zadavatele jsou neveřejné. Přístup k neveřejným údajům má ministerstvo a krajské soudy. Na základě odůvodněné žádosti udělí správce evidence posudků přístup v nezbytném rozsahu do neveřejné části rovněž jinému orgánu veřejné moci. Způsob vedení evidence posudků stanoví ministerstvo vyhláškou.

2.8 Znalečné (§§ 30 – 34)

Znalečným se rozumí souhrnná částka odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za ztrátu času včetně času stráveného na cestě. Znalci náleží za výkon znalecké činnosti odměna.

Odměna za výkon znalecké činnosti se řídí smlouvou se zadavatelem („odměna sjednaná“, „odměna smluvní“); není-li odměna takto sjednána nebo je-li zadavatelem orgán veřejné

moci, odměna se určí podle příslušných ustanovení tohoto zákona a vyhlášky („odměna určená“).

Smluvní odměna musí být písemně sjednána před započítáním výkonu znalecké činnosti, a to tak, aby žádným způsobem nezávisela na výsledku této činnosti⁶⁾. Znalec ve znaleckém posudku povinně uvede, zda byla smluvní odměna sjednána.

Odměna určená se určí podle množství účelně vynaložené práce a odborné náročnosti, vyžadované k provedení znaleckého úkonu. Určenou odměnu lze zvýšit, je-li znalecký posudek mimořádně obtížný, nebo je-li nutné urychlené zpracování znaleckého posudku. Určená odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden v souladu s požadavky uvedenými v § 28 NZOZ (viz výše) nebo ve stanovené lhůtě. Jde-li o zvlášť závažný případ nekvalitního provedení úkonu, může zadavatel určenou odměnu zcela odepřít. To platí i v případě sjednané odměny, pokud si strany neujednaly něco jiného.

Odměna určená nebo sjednaná se zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec, plátce DPH, povinen uplatnit podle zákona o DPH.

Nebylo-li sjednáno jinak, má znalec **právo na náhradu hotových výdajů**, které účelně vynaložil k provedení úkonu, **a na náhradu za ztrátu času** včetně času stráveného na cestě v přímé souvislosti s úkonem, obojí vč. ev. DPH, pokud je znalec jejím plátcem. Jiné náklady znalce, zejména náklady na běžné administrativní práce, jsou zahrnuty v odměně.

Jestliže znalec přibral konzultanta, má znalec nárok na náhradu hotových výdajů konzultanta s tím spojených a na náhradu za ztrátu času konzultanta, včetně času stráveného na cestě v přímé souvislosti s úkonem.

Náhrada hotových výdajů a náhrada za ztrátu času včetně času stráveného na cestě se podle zákona o DPH zahrnují jako vedlejší výdaje do základu daně, kterou je znalec, plátce DPH, povinen z náhrady hotových výdajů a z náhrady za ztrátu času včetně času stráveného na cestě uplatnit podle zákona o dani z přidané hodnoty.

Orgán veřejné moci může v odůvodněných případech poskytnout znalci přiměřenou **zálohu na odměnu a náhrady**.

Byl-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, je znalec povinen vyúčtovat znalečné zároveň s podáním znaleckého posudku. Orgán veřejné moci, který rozhodl o ustanovení znalce, rozhodne o znalečném bez zbytečného odkladu, nejpozději do 30 dnů od doručení vyúčtování. Znalečné se uhradí bez zbytečného odkladu po právní moci rozhodnutí o znalečném, nejpozději do 15 dnů.

Nemá-li znalec sídlo nebo místo trvalého pobytu nebo místo pobytu podle druhu pobytu cizince na území České republiky, považuje se pro účely náhrady hotových výdajů a náhrady za ztrátu času včetně času stráveného na cestě za sídlo znalce kontaktní adresa na území České republiky.

Výši a způsob určení náhrady hotových výdajů a náhrady za ztrátu času, včetně času stráveného na cestě, a vyúčtování náhrad stanoví ministerstvo vyhláškou.

2.9 Dohled (§§ 35 až 38)

Dohled nad výkonem znalecké činnosti znalce vykonává ministerstvo (dále jen „orgán dohledu“). Orgán dohledu proěřuje,

⁶⁾ Pozn. autorů: například procentem z posudkem stanovené výsledné ceny majetku.

zda znalci postupují v souladu s tímto zákonem, právními předpisy vydanými k jeho provedení a s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. Orgán dohledu je oprávněn posuzovat věcnou správnost znaleckého posudku. Při posuzování věcné správnosti znaleckého posudku orgán dohledu kontroluje zejména, zda znalec při zpracování posudku postupoval s odbornou péčí, včetně toho, zda je posudek v souladu s obecně uznávanými postupy a standardy daného oboru a odvětví. Ministerstvo si může vyžádat náhodně vybrané posudky znalce za účelem kontroly.

Zjistí-li orgán veřejné moci skutečnosti nasvědčující tomu, že v souvislosti s výkonem znalecké činnosti došlo k porušení tohoto zákona, oznámí to bez zbytečného odkladu ministerstvu. Orgán činný v trestním řízení neprodleně vyrozumí orgán dohledu o vydání usnesení o zahájení trestního stíhání nebo o vzetí znalce do vazby.

Orgán veřejné moci zašle bez zbytečného odkladu ministerstvu opis rozhodnutí ve věcech, které mají vliv na trvání oprávnění vykonávat znaleckou činnost.

Drobné nedostatky ve výkonu znalecké činnosti a drobné poklesky v chování ministerstvo znalci písemně vytkne. Písemná výtka se zaznamená jako neveřejný údaj do seznamu znalců po dobu tří let.

Ministr spravedlnosti zřídí v oborech a odvětvích, u nichž to odůvodňuje jejich povaha, poradní sbory pro znalecké otázky.

2.10 Přestupky (§§ 39 – 42)

V uvedených ustanoveních NZOZ jsou uvedeny přestupky znalců, znaleckých kanceláří i znaleckých ústavů obdobně jako v zákonu stávajícím. Rozdíl je zejména v tom, že je sjednocena horní hranice výše pokut pro znalce, kanceláře i ústavy, přitom je ovšem proti stávajícímu až pětinasobná; srovnání je názorné z tabulky č. 1. Je pamatováno i na znalce ad hoc. Ten, kdo znalecký posudek zpracoval, a ten, kdo se podílel na zpracování znaleckého posudku, může být spolupachatelem přestupku.

Jiná osoba než znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav se dopustí přestupku tím, že

Tab. 1 Správní delikty znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů a sankce podle nynějšího a budoucího zákona (informativní přehled a srovnání).

Tab. 1 Administrative delicts of experts, expert offices and expert institutes and sanctions under current and future law (informative overview and comparison).

Přestupek (přibližný popis, v zákonech se různí)	Sankce dle 36/1967 Sb. Znalec/Znalecký ústav Pokuta do:	Sankce dle 254/2019 Sb. Znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav Pokuta do:
	(x) ... nebo vyškrtnutí ze seznamu	
Nevykoná znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru a odvětví, pro které byl jmenován ...	100 000 Kč/200 000 Kč	500 000 Kč
Nevykoná svoji činnost osobně	50 000 Kč/100 000 Kč	
Poruší povinnost zachovávat mlčenlivost nebo o této povinnosti nepoučí další osoby, které se podílely na znalecké činnosti	100 000 Kč/200 000 Kč	500 000 Kč
Podá znalecký posudek ve věci, v níž je vyloučen	100 000 Kč/200 000 Kč (x)	500 000 Kč
Bez vážných důvodů odmítne orgánu veřejné moci podat znalecký posudek	100 000 Kč/200 000 Kč (x)	250 000 Kč
Nepodepíše nebo nepřipojí otisk pečeti na písemný znalecký posudek	50 000 Kč/100 000 Kč	250 000 Kč
Nevede znalecký deník nebo jej nevede řádně	50 000 Kč/100 000 Kč	75 000 Kč
Nesprávně vyúčtuje odměnu za podání znaleckého posudku	50 000 Kč/100 000 Kč	75 000 Kč
Vykonává činnost znalce v době pozastavení práva vykonávat tuto činnost.	100 000 Kč (x)	500 000 Kč
Nesplní svou oznamovací povinnost řádně nebo ve stanovené lhůtě	–	75 000 Kč
Neoprávněně opatří znaleckou pečeti listinu, která není znaleckým posudkem	–	250 000 Kč
Nevyhotoví stejnopis znaleckého posudku předloženého v listinné podobě nebo jej neuchová po dobu alespoň 10 let	–	500 000 Kč
Fyzická nebo právnická osoba se neoprávněně vydává za znalce nebo znalecký ústav	Fyz. osoba do 200 000 Kč, právnická do 400 000 Kč	500 000 Kč

- se neoprávněně vydává za znalce, znaleckou kancelář nebo znalecký ústav,
- neoprávněně vykoná znaleckou činnost,
- neodevzdá po zániku znaleckého oprávnění znaleckou pečeť, průkaz a podklady sloužící pro vypracování znaleckého posudku nebo
- poruší povinnost mlčenlivosti po zániku oprávnění vykonávat znaleckou činnost.

Za uvedený přestupek se uloží pokuta do 500 000 Kč.

Přestupky podle tohoto zákona projednává ministerstvo. Promlčecí doba činí 5 let ode dne, kdy byl přestupek spáchán. Byla-li promlčecí doba přerušena, odpovědnost za přestupek zaniká nejpozději 7 let od jeho spáchání. Do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou se vede řízení před orgánem veřejné moci, ve kterém byl znalecký posudek předložen jako důkaz. Při stanovení druhu a výměry správního trestu se přihlídně též ke skutečnosti, zda již byla v minulosti této osobě uložena výtka. Údaj o pravomocném rozhodnutí, kterým byl znalec, znalecká kancelář nebo znalecký ústav uznán vinným ze spáchání přestupku, zaznamená ministerstvo do seznamu znalců bez zbytečného odkladu).

Řízení o jmenování znalce nebo zápisu znaleckého ústavu, která nebyla pravomocně skončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle zákona č. 36/1967 Sb., obdobně jako řízení o přestupku.

2.11 Zrušovací ustanovení

Zrušeny budou (k 1. 1. 2021) všechny předchozí zákony i vyhlášky (resp. jejich části), týkající se znalecké činnosti (§ 49 NZOZ):

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, včetně změn č. 322/2006 Sb. a č. 444/2011 Sb.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, včetně změn č. 11/1985 Sb., č. 184/1990 Sb. a č. 77/1993 Sb.

Část první („Změna vyhlášky k provedení zákona o znalcích a tlumočnících“) vyhlášky č. 432/2002 Sb., kterou se mění vyhláška č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 312/1995 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů trestního řízení.

Vyhláška č. 123/2015 Sb., která stanoví seznam znaleckých oborů a odvětví pro výkon znalecké činnosti.

Část pátá zákona č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech.

Část druhá zákona č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích.

3. ZÁKON č. 255/2019 Sb., KTERÝM SE MĚNÍ NĚKTERÉ ZÁKONY V SOUVISLOSTI S PŘIJETÍM ZÁKONA O ZNALCÍCH, ZNALECKÝCH KANCELÁŘÍCH A ZNALECKÝCH ÚSTAVECH A ZÁKONA O SOUDNÍCH TLUMOČNÍCÍCH A SOUDNÍCH PŘEKLADATELÍCH

V souvislosti se znaleckou činností by v zákonech mělo dojít k dále uvedeným změnám.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád):

- zohledněna je existence znaleckých kanceláří; znalecká kancelář, která byla přibrána k podání znaleckého posudku, podá znalecký posudek písemně. V něm označí znalce, který posudek vypracoval a může být v případě potřeby jako znalec vyslechnut. Je-li třeba přibrat znalce dva (§ 105 odst. 4 tr. ř.), může znalecký posudek podat jedna znalecká kancelář, ale znalecký posudek musí vypracovat dva znalci;
- znalec může odmítnout podání znaleckého posudku z důvodů uvedených v jiném právním předpisu a také z důvodů uvedených v § 99 (zákaz výslechu) a § 100 (právo odepřít výpověď) tr. řádu. O vyloučení znalce rozhodne orgán činný v trestním řízení, který jej k podání znaleckého posudku přibral, a v řízení před soudem předseda senátu;
- v § 110 (posudek ústavu) došlo ke změně v odst. 1: Ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení, může policejní orgán nebo státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu přibrat k podání znaleckého posudku nebo přezkoumání posudku podaného znalcem nikoliv „státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost“, ale již jen znalecký ústav (nikoliv tedy znaleckou kancelář). Znalecký posudek ústavu nesmí zpracovávat ten, kdo podal znalecký posudek, který je přezkoumáván znaleckým ústavem. Je-li třeba přibrat znalce dva (§ 105 odst. 4), může znalecký posudek podat jeden znalecký ústav, ale znalecký posudek musí vypracovat dvě osoby;
- výši znaleckého určí orgán činný v trestním řízení, který znalce, znaleckou kancelář nebo znalecký ústav k podání znaleckého posudku přibral, v souladu s jinými právními předpisy upravujícími znalecké. Nesouhlasí-li orgán činný v trestním řízení s výší vyúčtovaného znaleckého, rozhodne usnesením. Proti usnesení je přípustná stížnost, která má odkladný účinek;
- konzultantovi náleží za poskytnutí odborné pomoci odměna a náhrada hotových výdajů, vč. ev. DPH; odměna nenáleží konzultantovi, který poskytuje odbornou pomoc v pracovněprávním vztahu.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

I podle nového znění výkon znalecké činnosti znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů nebude živností.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

V příloze zákona se zrušuje položka č. 36 (za jmenování soudním znalcem 1000 Kč, za rozšíření jmenování o každý další obor nebo jazyk 500 Kč, za oznámení údajů ze seznamu soudních znalců a tlumočnicků týkající se jednoho znalce nebo tlumočnicka 100 Kč).

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

Nová položka 22A – vydání průkazu znalce nebo tlumočnicka: 500 Kč.

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

Ministerstvo vnitra zřídí znalci, soudnímu tlumočnickovi a soudnímu překladateli zapsaným podle zákona o znalcích,

znaleckých kanceláří a znaleckých ústavech a podle zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona datovou schránku.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

Upřesnění v souvislosti s NZOZ (vznik znaleckých kanceláří).

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Změny se mají týkat pouze soudních tlumočníků a soudních překladatelů.

4. SHRNTUÍ

Pokud by zůstala nezměněná podoba NZOZ, pak by z toho od 1. ledna 2021 vyplývalo pro stávající znalce a znalecké ústavy dále uvedené.

Znalec – fyzická osoba:

- zůstává nadále zapsán v seznamu znalců podle NZOZ,
- je povinen se pojistit (§ 22 odst. 1); není ovšem povinen, pokud vykonává svou činnost jen jako zaměstnanec, společník nebo člen znalecké kanceláře (§ 22 odst. 2),
- má oprávnění vykonávat znaleckou činnost pro stejné obory, odvětví a specializaci, pro které získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36//1967 Sb.,
- je potřeba zajistit si kvalifikovaný elektronický podpis (pro případ požadavku znaleckého posudku v elektronické podobě – § 27 odst. 2)⁷⁾; není bezplatné,
- je oprávněn vykonávat znaleckou činnost podle tohoto zákona nejdéle po dobu 5 let ode dne nabytí účinnosti NZOZ; uplynutím této doby nebo zápisem do seznamu znalců podle NZOZ ve stejném oboru a odvětví dosavadní znalecké oprávnění zaniká,
- musí zajistit vyhotovování stejnopisů znaleckých posudků, podaných v listinné podobě, a uchovávat je nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku; znalecké posudky podané v elektronické podobě i se všemi náležitostmi rovněž 10 let (§ 27 odst. 3),
- podá-li znalec jmenovaný podle zákona č. 36/1967 Sb. před uplynutím přechodného období žádost o zápis do seznamu znalců podle nového zákona, považuje se zvláštní (odborná) část vstupní zkoušky za splněnou (takže obecnou část bude muset za 3000 Kč znovu absolvovat?),

Ministerstvo vnitra by všem znalcům mělo do 30. června 2021 zřídit datovou schránku. Bude to znamenat často kontrolovat, zda něco nepřišlo, protože dnem doručení je den, kdy zpráva dojde

⁷⁾ Viz např. <https://www.digipodpis.cz/jak-ziskat-elektronicky-podpis/> Podle § 27/1 se elektronicky podává se souhlasem zadavatele, tedy zadavatel na tom nemůže trvat? tedy opatření podpisu není nutné? Pokud by to někdo chtěl použít, potřebuje certifikát pro kvalifikovaný podpis (cca 400 Kč/rok – viz <https://www.ceskaposta.cz/sluzby/certifikacni-autorita-postsignum/kvalifikovane-certifikaty>) a časové razítko (při předplacení nejmenšího balíčku cca 2,50 Kč/kus, popř. s měsíčním paušálem, který začíná na 121 Kč/měsíc – např. “<https://www.ceskaposta.cz/sluzby/certifikacni-autorita-postsignum/casova-razitka>”).

do datové schránky, i když ji adresát nečetl. Přijde sice upozornění mailem, ale jistota je jistota. A znamená to nadále komunikovat s úřady jen přes datovou schránku, podávat přes ni datová přiznání a podobně. Za úplatu lze takto prokazatelně komunikovat také s dalšími držiteli datových schránek; úplata je levnější, než poštovní České pošty.

Znalecký ústav II. oddílu (vysoké školy, výzkumné instituce ap.):

- je zapsán jako znalecký ústav do seznamu znalců podle tohoto zákona,
- není povinen se pojistit (§ 22 odst. 2),
- má oprávnění vykonávat znaleckou činnost pro stejné obory, odvětví a specializaci, pro které získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36//1967 Sb.,
- je potřeba zajistit si kvalifikovaný elektronický podpis pro případ požadavku znaleckého posudku v elektronické podobě,
- má vypracována pravidla pracovních postupů, zajišťujících řádný výkon znalecké činnosti,
- má pravidla vzetí znaleckého posudku na vědomí (§ 28 odst. 4 NZOZ),
- musí zajistit vyhotovování stejnopisů znaleckých posudků podaných v listinné podobě a uchovávat je nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku, znalecké posudky podané v elektronické podobě i se všemi náležitostmi rovněž 10 let (§ 27 odst. 3),
- musí do 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona prokázat ministerstvu, že vykonává znaleckou činnost:
 - prostřednictvím alespoň jednoho znalce, oprávněného k výkonu znalecké činnosti ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci jako tento znalecký ústav, nebo
 - prostřednictvím osob uvedených v § 7 odst. 1 písm. c) (osoby zapojené do vědeckovýzkumné činnosti v příslušném oboru, odvětví, případně specializaci) nebo v § 7 odst. 22 (organizační složka státu nebo vnitřní organizační jednotka této složky – prostřednictvím osob ve služebním poměru, u kterých prokáže nezbytnou odbornost),
 - v opačném případě ministerstvo rozhodne o zrušení znaleckého oprávnění znaleckého ústavu,
- je zapsán do seznamu znalců podle NZOZ nejdéle po dobu 5 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona; uplynutím této doby nebo zápisem do seznamu znalců podle tohoto zákona ve stejném oboru a odvětví dosavadní znalecké oprávnění zaniká.

Znalecký ústav I. oddílu (ostatní):

- je zapsán jako znalecká kancelář do seznamu znalců podle tohoto zákona,
- je povinen se pojistit (§ 22 odst. 1, § 1 odst. 2),
- má oprávnění vykonávat znaleckou činnost pro stejné obory, odvětví a specializaci, pro které získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36//1967 Sb.,
- má vypracována pravidla pracovních postupů, zajišťujících řádný výkon znalecké činnosti,
- je potřeba zajistit si kvalifikovaný elektronický podpis pro případ požadavku znaleckého posudku v elektronické podobě,

- musí zajistit vyhotovování stejnopisů znaleckých posudků podaných v listinné podobě a uchovávat je nejméně po dobu 10 let ode dne podání znaleckého posudku, znalecká posudky podané v elektronické podobě i se všemi náležitostmi rovněž 10 let (§ 27 odst. 3),
- musí do 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona prokázat ministerstvu, že vykonává znaleckou činnost prostřednictvím alespoň dvou znalců oprávněných k výkonu znalecké činnosti podle § 5 (znalec – fyzická osoba, zapsaný podle NZOZ) nebo § 46 (znalec – fyzická osoba, jmenovaný podle zák. č. 36/1967 Sb., v přechodném období 5 let) ve stejném oboru a odvětví a případně specializaci jako tato znalecká kancelář; v opačném případě ministerstvo rozhodne o zrušení znaleckého oprávnění znalecké kanceláře,
- je zapsán do seznamu znalců podle NZOZ nejdéle po dobu 5 let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona; uplynutím této doby nebo zápisem do seznamu znalců podle tohoto zákona ve stejném oboru a odvětví dosavadní znalecké oprávnění zaniká.

Je-li ovšem znaleckým ústavem zapsaným v prvním oddílu seznamu znaleckých ústavů ústav, který získal oprávnění k výkonu znalecké činnosti podle zákona č. 36/1967 Sb., jiná osoba veřejného práva, její organizační složka nebo vnitřní organizační jednotka této složky, nebo veřejná vysoká škola nebo její součást, je zapsána do seznamu znalců podle NZOZ jako znalecký ústav a platí pro ni ustanovení o znaleckém ústavu.

5. ZÁVĚREM

Účinnost zákonů je stanovena za rok, od 1. ledna 2021. Podle slibu paní ministryně spravedlnosti při posledním hlasování v Poslanecké sněmovně zřejmě ještě zákony doznají řadu změn; o těchto budeme rovněž informovat.

Problémy ve stávajícím znění očima autorů jsou předmětem samostatného příspěvku.

Správná citace:

BRADÁČ, A., VÉMOLA, A., BRADÁČ, A. Nový znalecký zákon. *Soudní inženýrství*, 2019, 30(4), 23–33. DOI: <http://dx.doi.org/10.13164/SI.2019.4.23>. ISSN 1211-443X.